

hej | livet

ett magasin om livsfrågor från Svenska kyrkan

02 | 2023

Nyfiken på Musikens hus?
Läs mer på sidan 24!

Att vända livet

Sjukdomen alkoholism på sidan 6

**KARIN
MILLES**

Sjukhusclowner

Lättar upp dagen
för sjuka barn

Ser stadens årssringar

OM PUSSEL-SM | LOPPIS | SOMMARPSALM | KRÖNINGSMYNTET

En smak av sommar

Vad är rikedom för dig? Pengar är självklart viktigt, det blir väldigt tydligt när de saknas. Men när det finns tak över huvudet, kläder på kroppen och mat på bordet så är kanske det bästa i livet ändå gratis...

Varje morgon innan jag går till jobbet inspekterar jag mina plantor som står på rad i fönsterblecket. De tittar nyfiket upp över pappersmuggen jag sådde dem i. Snart ska allihop ut i större krukor och ge tillväxt ända till sommarens slut. Jag känner mig stolt och rik!

Alla gillar inte odling, men det finns mycket annat som ger rikedom till livet. Ofta handlar det om att känna sig som en del av meningsfulla sammanhang tillsammans med andra människor och ibland med hela naturen.

Det var länge sedan jag såg Ingmar Bergmans film "Det sjunde inseglet". Det är en medeltida saga om en riddare som försöker fly undan pesten. (Många känner till scenen i filmen när riddaren utmanar döden på schack.) Ibland tänker jag på en mindre känd scen: En fattig gycklarfamilj på resa bjuder riddaren på en tallrik skogssmultron och de blir vänner. För riddaren blir det ett viktigt och vackert minne att hålla fast vid under kampen mot döden. Trots att filmen är svartvit så kunde jag se de röda smultronen framför mig och känna den söta smaken av sommarsmultron.

Jag hoppas att det här numret av Hej livet ger dig en eller två insikter om rikedom i livet – med en smak av sommar.

Katarina Wändahl

ANSVARIG UTGIVARE | Katarina Wändahl

INNEHÅLL

- 4 SJU SPANINGAR
- 6 ETT GOTT LIV Att vända livet
- 10 MÖTET Karin Milles
- 16 TIPS Sommarakuten
- 18 PORTRÄTT Sjukhusclowner
- 23 FAKTA Loppis
- 24 PÅ BESÖK Musikens hus
- 29 OM Sommarsalm
- 32 TIPS Sommarläsning
- 34 OM SM i pussel
- 32 HISTORIA Historiskt missionsarbete
- 42 KULTURARVET Kröningsmyntet
- 43 KRÖNIKAN Patrik Hyberts
- 44 HEJ DÄR Ola Brånäs

ANSVARIG UTGIVARE
Katarina Wändahl

REDAKTION
Gustaf Hull, redaktör
Annelie Tollerå, text
Malin Singelsö, text, foto, ill. och layout
Matilda Eklöf, text, illustration
Therese Götberg, text, foto och ill.

UTGIVARE
Svenska kyrkan i Norrköping

TRYCK
Norrköpings tryckeri

DISTRIBUTION
Gratistidning/SDR

OMSLAGSBILD
Foto Malin Singelsö

KONTAKT
Svenska kyrkan i Norrköping
Box 263
601 04 Norrköping
011-24 10 00
norrkoping@svenskakyrkan.se

Svenska kyrkan
NORRKÖPING

Barnbok med stödtecken

Barnboken Mamma på jobbet använder stödtecken, så kallade TAKK-tecken, för att underlätta kommunikation. I berättelsen möter vi mamma Sara och Agnes, som är på väg till jobb och förskola. Men vad gör mamma Agnes egentligen på jobbet?

Författaren Hanna Nilsson Lange från Norrköping, tyckte att det saknades böcker med tecken som stöd. Hon gjorde slag i saken och skrev en egen. Illustrationerna är gjorda av Suzanne Wilnersson och boken har filmats in med tecken som stöd av Maria Bergengård och Tina Ståhl. Alla barn kan ha nytta av tecken, även utan funktionsnedsättning. TAKK kräver mindre finmotorik än tal. En bra tumregel när det gäller stödtecken, är att teckna de viktigaste orden när vi talar, de ord som vi brukar betona.

7 SPANINGAR

Prestigefylld körtävling till Norrköping i höst

Norrköping är värdstad för European Choir Games & Grand Prix of Nations den 28 oktober–5 november i år. Evenemanget, som pågår i nio dagar, är en av de mest prestigefyllda europeiska körtävlingarna. Körer från Europa, Sverige och resten av världen kan vara med och delta. Dagarna kommer att fyllas med tävlingar i tio kategorier, prisutdelningar, vänskapskonserter, specialkonserter, workshops och till sist en avslutningsceremoni.

Tävlingen kommer att äga rum på flera platser runt om i Norrköping. Bland annat i våra kyrkor. Kom och sjung med – eller bara njut av körsång på alla nivåer!

Läs mer på: visit.norrkoping.se

Pilgrimsvandra

Det är fina tider för att ge sig ut i naturen. Kanske väntar också semestertid? Många söker inåt genom att ge sig ut med vandringskängorna på. Att pilgrimsvandra kan handla om att få kraft i naturen, om stillhet, om möten på vägen, om tystnad, samtal och kanske mötet med sig själv där på en stig, någonstans i Sverige. I Vadstena finns Pilgrimscentrum med allt du kan behöva i form av råd, tips och inspiration. Du hittar dem på nätet på pilgrimscentrum.se.

Lär dig ett hantverk i sommar

Aldrig har väl virknålar, täljknivar och stickor varit så inne som nu. Att skapa något från grunden kan vara både tillfredställande, ekonomiskt och bra för miljön. Studier visar dessutom att hantverk gör oss mindre stressade och mer närvarande i nuet. Du är också en del i bevarandet av kunskap och traditioner.

Så ta chansen och lär dig ett hantverk i sommar! Många folkhögskolor erbjuder sommarkurser och med sociala medier är det enklare än någonsin att börja knåpa själv. Det finns också gott om hantverksgrupper och caféer där man kan skapa tillsammans.

EUROPAPREMIÄR I NORRKÖPING FÖR LEGO-UTSTÄLLNING

Älskar du lego och dinosaurier? Då är utställningen Jurassic World by Brickman® något för dig! Den 18 maj öppnade den i Norrköping och finns att uppleva i Teknikhallen på Platinum Cars Arena. Utställningen består av mer än femton storskaliga dinosaurier och 50 modeller gjorda av över 6 miljoner legobitar. Du kan besöka den fram till och med den 3 september.

Waitress – En feelgoodmusikal på Östgötateatern

Föreställningen berättar om den gravida servitrisen Jenna som flyr sin miserabla verklighet genom att baka sensationella och unika pajer. Med stöd från sina vänner och en oväntad kärlek vågar hon följa sina drömmar och delta i en pajtävling i närliggande stad. Missa inte denna feelgoodmusikal som hyllar både drömmar, vänskap och riktigt goda pajer. Den spelas i Norrköping mellan 15 september och 28 oktober på Östgötateatern.

Reflekterande podd om text och musik

Gillar du att djupdyka i musik? Letar du efter något att lyssna på i sommar? Då kanske podden "Text och musik med Schüldt" är något för dig. I tims-långa avsnitt spelas "musik ackompanjerad av poesi, filosofi och personliga reflektioner" från Schüldt, känd från bland annat sina musikprogram i P2 och podden "60 minuter" från Expressen Kultur.

– På ytan är det här bara ett vanligt P2-program där jag spelar den allra vackraste musiken en timme i veckan, men därunder finns det något väldigt personligt, närmast intimt, som både är kopplat till mig och till musiken, säger Eric Schüldt i en intervju för P2.

Podden började sändas i mars och nya avsnitt släpps varje söndag. En perfekt podd att avnjuta såväl som på stranden som hemma i trädgården eller framför ett pussel en regnig sommarkväll.

Ett gott liv | Att vända livet

Spriten styrde hans vardag

För Rolf Karlsson hade livet blivit en enda stor härva av lögner. Vardagen bestod av ursäkter för att kunna komma iväg och supa. Idag är Rolf nykter alkoholist sedan 35 år tillbaka och har under många år hjälpt andra att ta steget mot ett tillfrisknande.

Text: Annelie Tollerå Foto: Niclas Fasth

Rolf hade ett bra arbete på SJ som arbetsledare med ansvar för 180 anställda. Hemma

hade han fru och två små barn. Ingen anade kaoset som rådde i hans inre. Rolf var alkoholist och tog alla chanser att dricka.

Sanningen var att han hade blivit en mästare på att ljuga och manipulera.

– Jag blev enormt duktig på att planera. Alla uppdrag på jobbet som innebar resor, de tog jag. För då kom jag iväg och kunde suppa ifred där familjen inte såg.

På jobbet kunde Rolf säga att han hade något som var viktigt med familjen. Till familjen kunde han hitta på kurser med jobbet som han skulle åka på. Allt var lögner för att kunna få några dagar ifred, ta in på hotell och dricka. Då söp han 24 timmar om dygnet. Ingen förstod hur illa det verkligen var.

– Jag kunde hitta på att min far var

sjuk och spelade på folks känslor. Eller så kunde jag säga att jag hade psykiska besvär, så att mina arbetskamrater tyckte synd om mig. De ville naturligtvis ställa upp och var väldigt omtänksamma.

En fasad utåt

Utåt sett höll Rolf en fasad och var väldigt noga med att vara hel, ren och nyduschat. Almanackan var full av byggmöten, som bara var fejkade. Allt var ett korthus byggt av lögner och det var alkoholen som styrde.

Under en period var Rolf kursledare i säkerhetsföreskrifter på SJ i ett stort distrikt, som innebar att resa runt i distriktet. Och varje eftermiddag försvann han till hotellet för att dricka.

Hans dotter, som var pappas flicka, saknade honom och började anklaga mamman för att pappa var borta så mycket. Hemma fanns bara ilska. Det hade blivit ohållbart.

– Det var en period då jag bara sjönk djupare och djupare. Det blev

svårare att hålla reda på lögnerna. Det tog enormt mycket på kroppen och huvudet och jag blev bara mer och mer bombad. Det var otroligt slitsamt, förklarar Rolf och ser uppgiven ut.

Korthuset föll

Rolf började tappa kontrollen. Han kom tillbaka till jobbet och kom inte ihåg något. Vem han hade mött eller vad han hade sagt. Familjen, Rolfs svärmor, hustru och föräldrar började prata med varandra.

– Det var väldigt vad du var på dåligt humör igår när jag träffade dig, sa chefen. Då hade jag varit full på jobbet, men mindes inte att jag hade varit där. Någon ringde plötsligt och frågade vart folket höll hus på den arbetsplats, dit Rolf hade lovat folk.

När korthuset föll blev Rolfs strategi att dricka ännu mer. Varje gång han nyktrade till kom ångesten, skulden och skammen ikapp med full kraft och han drack för att döva den.

– När jag i efterhand har reflekterat

insjer jag att jag troligtvis har självmedicinerat mot ångest. Jag har nog alltid haft hög ångest. Jag minns det till och med från när jag var liten.

Fast från första stund

Rolf hade hittat till alkoholen när han var 15 år gammal och beskriver det som att han var fast från första sekund. Livet kändes lite lättare och gladare med alkohol i kroppen. Rolf minns känslan från ungdomsåren av att gå runt på stan och inte vara rädd för någonting. Känslan av att livet lekte.

Så lämnade Rolf allt. Han tog in på hotell och bara drack. Han hade sjukskrivit sig från jobbet och åkte iväg från familjen utan att säga vart han skulle. Bara försvann. Efter sju dygn var han väldigt illa därän och fick ringa sin far, som hämtade Rolf och skjutade honom till tillnyktringen. Det var

där livet vände.

Rolf träffade en läkare, som gav honom en lapp med kontaktuppgifter till Anonyma alkoholister (AA) och ett ultimatum.

– Det var en liten kvinna, men envis, skrattar Rolf. Jag var tvungen att böna och be om ytterligare en veckas sjukskrivning, för jag var fullkomligt slut som människa. Då sa hon att om jag skulle få en sjukskrivning så var jag tvungen att gå på ett AA-möte. Om jag gick dit, skulle hon skriva intyget i efterhand.

Räddade Rolfs liv

Rolf var 37 år gammal och hade haft alkoholen som ständigt följeslagare sedan han var 15.

– Jag var så förgrymmad på den där människan. Kan man inte få vara ifred?, tänkte jag. Idag skulle jag gärna

vilja träffa henne igen. Hon räddade livet på mig, som jag ser det.

Innan sitt första AA-möte stod Rolf i över en timme och funderade över om han skulle gå ner till A-lagarna och börja supa på heltid. A-lagarna hade i alla fall tagit ställning, de söp. De behövde inte bekymra sig, resonerade Rolf. Det var så nära att jag gick dit. Jag stod länge och vacklade mellan mina två val.

På AA hittade Rolf människor som han kände igen sig i och som berättade samma historia. Det var som att höra människor berätta om hans eget liv. Rolf bestämde sig för att följa ärlighetens väg. Han skulle lägga korten på bordet och berätta allt på jobbet och vara öppen med sin alkoholism. Reaktionen blev förvåning. Arbetskamraterna frågade varför han inte hade sagt något tidigare. Då kunde de ha

hjälpit honom, resonerade de. Men Rolf skrattar.

– Tyvärr kan man inte hjälpa någon, som inte själv vill bli hjälpt. Så fungerar alkoholism. Det är i högsta grad en anhörigsjukdom, där anhöriga offrar mycket, för att sedan bara bli besviken. Jag lovade på heder och samvete så många gånger. Jag lovade både min fru och min mor och min far, dyrt och heligt.

Enormt befriande

Nu var Rolf nykter i långa perioder, men tog återfall då och då. Han hade fått antabus och skötte sig, men manipulerade bort den när allt började bli bättre och då började han suppa igen.

– Men jag reste mig hela tiden och fortsatte på den väg jag slagit in på. När jag slutligen sa hejdå till alkoholen så var det den svåraste skilsmässa som

jag har haft. Och numera har jag haft ett par stycken.

Efter att Rolf hade berättat för alla kände han att ångesten plötsligt var borta.

– Känslan var så enormt befriande. Jag behövde inte ljuga längre. Jag ser det som att jag flyttade saker från skuldsäcken till erfarenhetsäcken. På så sätt har man en stor erfarenhet att också dela med sig av.

Aktiv i sinnesromässa

Numera går Rolf till AA:s möten någon gång i veckan och han är aktiv i sinnesromässorna i S:t Olai kyrka. AA har gett honom en helt ny människosyn och han har varit med om att starta upp och driva grupper.

– Jag går på mötena för min egen skull. För att jag behöver det. Men om jag samtidigt kan hjälpa någon annan

på vägen, då gör jag gärna det. Jag vill säga till människor att inte tveka att gå iväg till ett öppet möte som AA håller i. Ibland har jag stämt möte med människor som jag mött upp utanför, för att prata lite. Jag har inställningen att det finns inga hopplösa fall. Ge inte upp. Livet går att vända, även när det ser som allra mörkast ut. •

Mötet | Karin Milles

Karin ser stadens årsringar

Vi har bestämt träff på kajen mitt emot Inre hamnen, så långt fram vi kan komma för de byggstängsel som finns uppsatta runt området. Kranar höjer sina långa armar, människor i signalgula overaller springer fram och tillbaka och lastbilar anländer brummande med byggnadsdelar. Vi får höja rösterna över oväsendet från maskinerna.

Text: Annelie Tollerå Foto: Niclas Fasth

Karin är tillbaka-flyttad till Norrköping, staden där hon växte upp. Hon flyttade ifrån när det var dags för studier och lämnade en stad som på den tiden hade dåligt självförtroende.

– Många minns nog hur det var här i Norrköping på 1960-1990-talet. Det var som en helt annan stad än den som finns idag. Jag flyttade 1994, precis innan man började satsa på industrilandskapet och Campus Norrköping. Det var inget alternativ att bo kvar då, om man skulle studera på högskola. Jag var väldigt pigg på att flytta härifrån, kanske man kan uttrycka det.

Karin blev stockholmare under hela 20 år. Att det blev just arkitektur förklarar hon med att det var ett yrke som täckte in mycket av det hon tyckte var roligt. Hon är händig och gillar att snickra, formge och att skapa.

Jämnat med marken

Efter studierna startade Karin eget arkitektkontor, men kom så småningom in på stadsplanering.

– Att få bidra till att forma våra gemensamma livsmiljöer känns betydligt mer meningsfullt än att rita ett snyggt hus.

Karin hamnade så småningom i Sundbyberg som stadsarkitekt. Ett arbete som hon trivdes väldigt bra med. Men där hon också drog lärdom av vissa misstag som begicks där med stadsplaneringen.

– Sundbybergs kommun sålde av en massa mark och rev alla gamla hus. Alla träd fälldes och alla berg sprängdes bort för att bygga ett fåtal hustyper. Man lät en enda byggherre utveckla en hel stadsdel. Det blir aldrig bra, för då är det vinstintresset som styr utvecklingen. En sådan plats blir lätt identitetslös och trist.

När det kom ut en tjänst som stadsarkitekt i Norrköping funderade Karin på att det kanske var dags att flytta till-

baka. Hon hade förstått att man satsat en del på stadens utveckling sedan hon lämnat den. Nu kände hon sig nyfiken.

– När jag kom tillbaka till Norrköping blev jag så imponerad av vad som hade hänt med staden! Hur duktiga man varit på att ta hand om den äldre kulturmiljön och samtidigt bygga en modern stad i framkant. Här utvecklas områden på ett klokt sätt, tillsammans med byggherrar och många luckor har också lagats sedan rivningsvågen på 60-talet.

Bevakar kulturarvet

Som stadsarkitekt har Karin ett övergripande ansvar för stadens utformning och gestaltning, i nära samarbete med andra som jobbar med stadsutveckling och samhällsbyggnad. Hon finns med i alla skeden, från planering till slutförande, tillsammans med alla de som planerar marken, beviljar bygglov och slutligen bygger.

Idealet att behålla stadens karaktär bevakar hon hårt och tycker att det är viktigt med äldre kulturmiljöer och att

Namn | Karin Milles

Ålder | 55 år

Yrke | Stadsarkitekt, firar 10 år på tjänsten i höst.

Familj | Två söner, 18 och 21. Äldsta har precis flyttat hemifrån.

Gör på fritiden | Åker gärna ut i naturen och gillar att jobba med händerna, till exempel snickra.

Favoritbyggnader i Norrköping | Hus med mycket karaktär. Stadsbiblioteket, Strykjärnet med Katscha intill, Krematoriet med sin nya tillbyggnad med flera.

Mål | Att ge mer plats för det oplanerade, oväntade och spontana, så att människor får utrymme att använda sin egen fantasi.

det nybyggda respekterar den befintliga miljön. Något som det också pratas mycket om är hur man ska kunna återvinna hus eller återanvända material.

– Man får försöka hitta balansen mellan nybyggt och äldre bebyggelse. Ekonomivinster, kulturarvsvinster och miljövinster. Det är inte heller så att vi per automatik ska behålla allt som är gammalt, men idag utgår vi inte ifrån att allt det gamla ska rivas, på samma sätt som förr.

Karin vill påpeka att även byggnader från modernare tid bidrar till stadens historia och karaktär.

– Det är kanske inte alla som uppskattar 60- eller 70-arkitektur, men de byggnaderna representerar sin tid och har sina kulturarvsvärden. De adderar till stadens årsringar och har betydelse för stadens historia. När vi bevakar de arkitekturvärden som finns i olika tidsepoker bygger vi en stad med identitet. Det är alla olika tidsepokers arkitektur som tillsammans ger staden sin själ. Börjar man utplåna och riva, så har man tappat några av stadens

årsringar.

– Vi har fantastiska områden från olika epoker. Innerstaden med sin rutnätsplan, Ljuras 50-talsbebyggelse, Navestad med sina spännande atriumhus och storslagna ringar, Kneippens villastad från förra sekelskiftet och många fler.

Öppnar för allmänheten

Vi tittar oss omkring över Inre hamnen och ställer oss så nära vattnet vi kan för att titta på bryggorna som byggs på andra sidan. Maskinerna brummar högljutt och ett myller av människor rör sig över byggarbetsplatsen.

Karin vänder blicken mot en stor pylon som ligger tippad på sidan, alldeles intill oss.

– Det där är en hävarm till att kunna öppna den klaffbro som ska gå över vattnet härifrån till bryggorna, förklarar hon. Alldeles snart är det dags att sätta den på plats, för redan i sommar ska de allmänna platserna längs med kajerna öppna. Redan då ska Norrköpingsborna kunna gå på strandpro-

menaden, bada i Strömmen och ha picknick i Varvsparken.

En ambition som kommunen har haft med Inre hamnen är att uppnå social mångfald. Det är en unik och mångfacetterad miljö.

– Varje kvarter ska innehålla både hyreshus och bostadsrätter. Och de allmänna platserna är tänkta att bjuda in alla som vistas i staden, inte bara de som är bosatta just i området.

På bryggan skymtar vi en ofylld basäng och i Strömmen ligger en flytande bastubyggnad. Det ser ut att bli trappor och avsatser att sitta och sola på medan man tittar ut över vattnet.

Vågat ta strider

Hon pekar på ett oansenligt, litet tegelhus på andra sidan vattnet, som ser ut som ett litet förråd.

– Det där lilla huset kämpade vi för att det skulle få vara kvar, säger Karin och ler. Det är ett gammalt gasmästar-kontor, som förvisso har flyttats till en annan plats, men huset är kvar. Emellanåt får man kämpa lite, säger hon.

Karin är inte rädd för att sticka ut hakan om det behövs.

– Det är mitt jobb att se till att det som byggs håller en tillräckligt hög arkitektonisk nivå. Börjar vi tillåta för mycket som inte pryder sin plats så har vi till slut byggt sönder vår fina stad.

– Förr byggde rika fabriker sina fantastiska fabriker och pampiga hus, förklarar hon. De byggde vackra hus åt sig själva och gjorde plats för imponerade trädgårdar, för att visa sin egen framgång och för att de brydde sig om sin stad. Byggnaderna var alltid väldigt högkvalitativa. Och så donerade de pengar till Norrköpings parker och promenader.

Idag lever vi i en annan tid och har att göra med en annan typ av byggherrar. Vi har en tid där marknaden får styra alltmer.

– Då känner jag att jag har ett viktigt uppdrag som stadsarkitekt. Någon

måste finnas som bevakar den arkitektoniska kvaliteten. Vi har också många fantastiska entreprenörer här i staden, som är måna om att förena skönhet med rationalitet. Som är måna om att det som byggs är vackert och hållbart över tid och att vi bygger så att alla har råd att bo.

Det märks att Norrköpings stadsarkitekt har skinn på näsan.

– Ja, jag vet inte riktigt var kraften kommer ifrån. Men om man inte ska konsultera stadsarkitekten, vad ska man då med en stadsarkitekt till?

Sylten i fokus

Karin tänker fortsätta att låta Norrköping ligga i framkant vad gäller fantasifull och kvalitativ arkitektur, med stor respekt för stadens kulturarv. Snart är det Syltenområdet som ska stå i fokus, men med lite andra förutsättningar än i Inre hamnen.

– I Sylten finns ju redan bebyggelse och verksamheterna ska fortsätta att finnas kvar. I framtiden kommer Sylten att bli en förlängning av innerstaden, med bostäder, skolor och verksamheter sida vid sida. Man kanske kan kalla det Industrilandskapet 2.0, för vi strävar efter att spåren av platsens industrihistoria ska fortsätta finnas kvar. Syltenberget kommer att bli en grön stadspark, mitt i allt.

På frågan vilka som är hennes favoritplatser och -byggnader i Norrköping funderar hon inte länge.

– Industrilandskapet står ju i en särklass för sig. Det är givet att visa upp när man har gäster som kommer från andra städer. Då känner jag mig stolt över Norrköping. Men jag tycker också om platser som inte är så ordnade, som Slottshagen till exempel.

”Det är alla olika tidsepokers arkitektur som tillsammans ger staden sin själ.”

Ger Norrköping karaktär

Karin vänder sig om så att hon får ryggen mot vattnet och pekar upp mot Bråvallaverket, den i folkmun så kallade Cigaretten.

– Den byggnaden gillar jag, utbrister Karin, och ser min skeptiska blick. Jo, jag älskar byggnader med karaktär! Och den här byggnaden är verkligen ett landmärke för Norrköping. Den är det första man ser när man kommer på E4:an och tittar ut över staden. Alla känner igen den.

Karin nämner vattendelaren Stadsbiblioteket.

– Jag ställer mig på den sidan av människor som gillar stadsbiblioteket. Det är en fantastisk byggnad av samma skäl. Det är en karaktärsbyggnad för Norrköping. Parkeringshuset Spiran är ytterligare ett exempel, som jag tycker om. Det finns otroligt många fina hus i Norrköping om man

börjar se sig omkring.

Karin tror att hon på vissa sätt har ett svårare uppdrag i dagens läge, än vad hennes föregångare hade i tidigare tid. Hon funderar på vad hon kommer att ta med sig för lärdomar från tidigare stadsarkitekter.

– Hur våra städer utvecklas beror på hur samhället ser ut i stort. På sextio-talet planerade man för bilar, idag planerar vi för människor i första rummet. Tidigare stadsplanerarens beslut är något som vi får hantera idag, precis som andra i framtiden får ta hand om både det vi gör bra idag och det som kanske har hunnit bli omodernt.

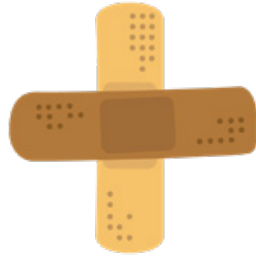
Förslag på cafébyggnad

En skillnad mellan Karin och hennes föregångare är att Karin inte har uppdraget att rita byggnader som stadsarkitekt. Istället har hon kontakt med arkitekterna och får vara spindeln i nätet.

– Men jag har faktiskt också ritat ett hus. Ett förslag till ett café på Strömhöjden. Men det finns tyvärr inga pengar för att bygga det, så jag tror inte att det någonsin blir verklighet.

Karin tycker att det är roligt att Norrköping har återfått sitt självförtroende. Nuförtiden märks det att Norrköpingsborna är stolta över sin vackra stad. Hos Karin klappar ett äkta Norrköpingshjärta och staden har tagit henne med storm. Hon känner sig lite smått Norrköpingsförälskad.

– Vi har en av Sveriges vackraste städer, tycker jag personligen. Norrköpings innerstad är helt unik. Och Inre hamnen kommer att sätta Norrköping på världskartan som arkitekturstad, menar hon. •

Sommarakuten

Med sommaren kommer en del utmaningar. Se till att vara förberedd varesig det gäller en sommar i city eller en bland kobbar och skär. Välkommen till sommarakuten.

Text: Malin Singelsö Illustration: Matilda Eklöf

Skrapsår

Skrapsår hör liksom sommaren till. Man springer på varm asfalt, hoppar över till kala klippor och cyklar i en grop. Att ha en mild sårtvätt, kompresser och plåster i medicinlådan kommer väl tillhands. Likaså en pincett och lite Xylocainsalva för de där tillfällena då man får plocka grus ur såret.

Solskador

De över 40-strecket minns nog Buz Luhrmanns låt "Everybody's Free (To Wear Sunscreen)". En rad livsråd ges i den till musik lästa texten, baserad på en text av Mary Schmich. Att använda SPF är ett väldigt bra råd. UVA- och UVB-strålning ger solskador på huden och ökar även risken för Malignt melanom. Solskydd behövs även vid mulet väder. Tänk på att använda en tillräcklig mängd, annars uppnås inte det skydd som produkten anger. Återapplicera under dagen och särskilt efter bad eller sportande. För de med känslig hud och för barn kan det hjälpa ytterligare med att skydda sig med kläder. Försök hitta skugga när solens strålar bränner som mest mitt på dagen.

Vatten och tillbud

2022 drunknade 70 personer i Sverige. Det är en minskning sedan tidigare, men fortfarande en oerhört tragisk siffra. Svenska livräddningssällskapet har nollvision för drunkningstillbud och erbjuder utbildningar kring hur man betar sig vid och i vatten. Många tror att någon som håller på att drunkna ropar på hjälp och plaskar vilt, men scenariot är ofta det motsatta, tyst och stillsamt. Uppsök sjukvård om det finns risk att någon fått ner vatten i lungorna, även om det verkar ha gått bra. Om man fått ner vatten i lungorna kan man nämligen dö av så kallad sekundär drunkning, även om det är ovanligt. Gå in på svenskalivraddningskapet.se och lär dig mer om hur du själv ska bete dig och hur du kan hjälpa andra.

112-appen

Ladda ner 112-appen inför sommarens äventyr. Med hjälp av den kan SOS Alarm se var du befinner dig, vilket kan vara en stor fördel om man är ute i skog och mark och inte kan ange en adress. Så här skriver SOS Alarm på sin hemsida; "Om du ringer 112 via appen skickas din aktuella position till oss på SOS Alarm. Det innebär att vi så snabbt som möjligt kan identifiera platsen för händelsen och att hjälp kan hitta fram snabbare. Du ska ringa 112 vid akuta nödsituationer då det är fara för liv och egendom." Du hittar den där appar finns som i App Store eller Google Play.

Första hjälpen

Att gå en kurs i första hjälpen kan rädda liv. Ska man ge sig ut på sjön eller till andra ställen där man kanske måste hantera olyckstillbud själv en längre stund innan räddningspersonal anländer är det en trygghet att veta hur man ska agera i sådana situationer. En annan bra sak är att se över så att det finns med förbandsmaterial, till exempel för att stoppa blödning.

Stickande insekter

Utan insekter skulle våren vara tyst. Vi människor behöver insekterna för vår överlevnad i de skört balanserade ekosystemen vi ingår i. Men de små flygfäna kan vara något av en utmaning på sommaren. Man kan använda Xylocainsalva om klådan från betten blir för svår. Man kan även hjälpas av de receptfria antihistamintabletter som finns på apotek. Det finns diverse sprayer, oljor, ljus med mer som ska hjälpa mot mygg och knott, men prova sådant du ska ha på huden på en liten fläck först, så du inte reagerar på innehållet. Det finns även mekaniska små enheter som utsöndrar ett luktfritt myggmedel, som faktiskt fungerar riktigt bra. Även getingar och bin kan orsaka problem. I många fall är det ingen fara. Det kan då göra ont vid sticket men är ofarligt. Men om du till exempel upplever att du börjar svullna i halsen, är det oerhört viktigt att få vård omgående. Man kan reagera på stick även utan tidigare känd överkänslighet. Vet du med dig att du är överkänslig bör du alltid ha med dig ett förskrivet läkemedel för eventuell nödsituation.

Fästingar

Ett så litet djur som en fästing kan orsaka stora problem i kroppen. Det ska sägas att de flesta fästingbett är ofarliga, men du ska ta bort fästingen omgående och hålla uppsikt kring området, då fästingar kan sprida TBE och borrelia. Kolla över kroppen när du varit ute i skog och mark, och glöm inte att undersöka hårbotten. En normal reaktion vid ett fästingbett är viss rodnad och lätt klåda. Men en rodnad som uppstår efter en tid och växer kan tyda på borreliasmitta. Du ska kontakta vården om du har feber, huvudvärk och är tröttare än vanligt eller om du har ont i muskler och leder en tid efter ett fästingbett. Du kan vaccinera dig mot TBE men inte mot borrelia. Läs mer om fästingbett på 1177.se.

Är vi framme snart?

Bil-, buss- eller tågsemester kan vara fantastiska upplevelser, men kan också ha sina baksidor, så som bilköer, illamående och otåliga barn i baksätet. Se till att ha med dryck, snacks och möjlighet att skugga rutor om du hamnar i bilkö en varm dag, eller långa stopp på tåget. Det är också viktigt att alla sitter säkert och bekvämt, så se över om bilbarnstol eller liknande behöver uppdateras innan resan. Hitta på lite lekar som funkar på resa tillsammans med barnen och för den som inte blir illamående och har en padda kan det vara bra att ladda ner lite serier, filmer och spel i den. Men det viktigaste för att undvika gråt och tandagnisslan är att inte ta för långa resrutter, utan göra stopp ofta för att få röra på sig och uppleva något. För de vuxna kan ljudböcker eller poddar vara räddningen mot att bli trött och uttråkad. Vill alla göra eller lyssna på olika saker så kan hörlurar vara en god idé.

För den som mår illa i bil finns lite olika trick som att veva ner rutan och låta bli att läsa samt olika typer av armband och annan utrustning som jobbar på pressure points. Men ibland är det helt enkelt åksjuketabletter som gäller för att få en trevlig upplevelse.

Porträtt | Sjukhusclowner

Att skapa lek på sjukhus

En clown på ett sjukhus kan låta som en märklig idé. Men för många barn kan sjukhusclownen innebära ett välkommet avbrott i den sterila och ofta skrämmande sjukhusmiljön. Vi träffade Vanilla Karlsvärd som är verksamhetsledare för Östergötlands sjukhusclowner.

Text Matilda Eklöf
Foto Niclas Fasth och Östergötlands sjukhusclowner

Enstaka professionella sjukhusclowner förekom i USA redan på 1970-talet. Men det var först 1986 som det mer organiserade sjukhusclowneriet såg dagens ljus i samband med projektet Big Apple Circus Clown Care Unit i New York. Tanken var att genom skratt och lek förbättra patienternas mående. Och det var också precis vad som hände.

Arbetsättet blev snabbt populärt och spred sig med tiden till Sverige. Vanilla Karlsvärd är verksamhetsledare för Östergötlands sjukhusclowner och har arbetat med sjukhusclowneri sedan år 2000. Hon är i grunden utbildad dramapedagog och det var under den utbildningen som tanken på att

arbeta som sjukhusclown väcktes.

– Jag tyckte det lät spännande och sen föll det sig så att jag kunde börja med det när jag började jobba i Östergötland. Alla som arbetar hos oss har någon slags konstnärlig bakgrund som skådespelare, clown, musiker, drama- och musikpedagog. Vi har en stor mångfald i kunskaper, kompetenser och erfarenheter i vår clowngrupp. Det är en styrka att ha en sån bredd i vårt arbete.

Tre sjukhus

Sjukhusclownerna i Östergötland startade upp sin verksamhet 1996 och består idag av sju sjukhusclowner som, arbetandes i duos, alternerar mellan sjukhusen i Norrköping, Linköping och Motala. De gör också hembesök tillsammans med medarbeta-

tare från sjukvården.

– Det är väldigt olika sjukhus som vi arbetar på. Norrköping har akutsjukhus, Linköping har universitetssjukhus och i Motala är det öppenvårdsmottagning. Det är tre olika sätt att jobba kan en säga, även om vi arbetar på ett liknande sätt. Lika men olika!

Precis som sjukhusen så är ingen dag den andra lik förklarar Vanilla vidare, men det finns vissa rutiner som de ändå följer. Dagen inleds alltid med att ”ta rapport”.

– Då går vi privatklädda och tar reda på vilka barn som är inlagda och vilka åkommor de har. Om det finns någon speciell planering eller något särskilt som sjukhusets medarbetare vill att vi ska vara med på. Det kan vara en behandling eller en procedur

Ovan I Östergötland arbetar sju sjukhusclowner. Övre raden från vänster: Bruno, Nylle, Rakel, Rosa och Funny. Ståendes på knä från vänster: Boris och Karl von Tratt.

där ett barn behöver lite extra stöd. Sen klär vi om, de som sminkar sig gör det, och värmer upp med olika övningar.

När de är uppvärmda och näsan är på så tar de sig mot avdelningarna där de ska vara under dagen.

– Idag har vi varit på US i Linköping. Vi startade i ett större väntrum där vi kollade läget, spelade musik, och satte oss ner och väntade tillsammans med familjerna som satt där. Det brukar vara ett roligt sätt att öppna upp för en diskussion med de som är där och väntar på riktigt. Sen gick vi vidare och i en korridor mötte vi en sängtransport med ett barn. Vi följde med och öppnade dörrar, gick med till hissen och styrde och ställde. Vi skapade en massa roliga möten på vägen medan barnet som låg i sängen fick äga situationen. Sängen blev som en

båt eller en flygande matta som barnet kunde styra.

Anpassade besök

Sjukhusclownerna möter barnen i två olika typer av situationer: *spontanta möten*, exempelvis när de träffar barnen i sjukhusets korridorer eller inne på barnens rum, och *planerade möten* där de samverkar med sjukhusets medarbetare i behandlingar och procedurer. Det kan vara under ett blodprov eller en röntgenundersökning. Sjukhusclownerna finns på plats för att minska barnets oro.

Exakt hur besöken går till beror mycket på situation, menar Vanilla. Om barnet är väldigt trött eller sjuk så kan de göra ett kortare besök där barnet inte behöver vara så engagerad utan mest kan titta på. Det kan vara att jonglera, spela någon favoritlåt

eller blåsa såpbubblor.

– I ett annat rum kan det ligga någon väldigt ung och då får en göra något som passar där. Kanske leka tittut eller skapa lite bus. I nästa rum kan det ligga en tonåring som vill prata om allt mellan himmel och jord, som ett tredje öga, rymdhundar eller olika glassorter. Det handlar som sagt mycket om improvisation, understryker hon.

Allvaret får ta plats

Sjukhusclownerna finns inte bara där barnen befinner sig, berättar Vanilla. Det kan också vara att de går runt i korridorerna och spelar musik eller att de åker hiss tillsammans med besökare och patienter. Under dagen träffar sjukhusclownerna även medarbetare från andra enheter på sjukhusen. Många önskar att vi skulle finnas överallt för

alla på hela sjukhusen, både för vuxna och barn, förklarar hon.

– Om en aldrig har träffat oss sjukhusclowner så kanske en tänker att vi är som cirkusclowner med stora uttryck och som skapar en massa skratt hela tiden. Så är det inte. Vi skapar lek och stämningsfulla situationer. Det blir självklart mycket skratt men det kan också vara ett sätt att lugna ner något jobbigt.

– De vi träffar befinner sig ofta i krisartade situationer. Ibland behövs det skratt men ibland måste det också få vara allvarligt. Det är inte alltid en behöver tona ner det. Allvaret finns där. Det går inte att komma ifrån. Så ibland väljer vi att lyfta upp allvaret i stället. Barn är nyfikna och vill veta vad som händer. Vi kan inte trolla bort det onda och vi kan inte trolla bort gråt. Det är inte heller vår mening att

göra det. Vill barnet titta på där det ska stickas eller det som gör ont, då gör vi det tillsammans. Sen övergår situationen oftast till bus och fantasi efteråt.

Positiva effekter

Effekterna av sjukhusclownernas verksamhet i sjukvården var länge outforskat men de positiva effekterna blev snabbt tydliga. Senare års forskning har bekräftat att sjukhusclowneri bland annat hjälper till att minska barnets ångest, stress och smärta. I Östergötland arbetar sjukhusclownerna nära sjukhusens medarbetare i behandlingar och procedurer.

– Samarbetet handlar hela tiden om ett finlir. Vi jobbar tillsammans för att det ska bli så bra som möjligt för barnen och deras familjer.

Många minnen

Vanilla har arbetat i över tjugio år som sjukhusclown. Minnena är många och en del har etsat sig fast mer än andra. Hon minns särskilt ett tillfälle från början av hennes karriär.

– Det var ett barn som jag träffade ofta. Ena veckan så sprang hon omkring och sjöng, fantiserade och vi hade jätteroligt tillsammans. Veckan efter hade biverkningarna från medicinen slagit till, det kan bli väldigt hårt för kroppen. Hon låg ner stilla på sidan, hade stora märken i ansiktet och hade inte pratat på flera dagar. Jag satte mig ner nära och spelade och sjöng en låt som jag visste var hennes favoritlåt och som vi hade sjungit tillsammans veckan innan. Jag vet inte hur länge jag satt där men till slut började flickan röra sina läppar och tyst

sjunga med i sången. Jag såg mammas tårfyllda men samtidigt glada blick bakom flickan. Såna ögonblick har jag stött på många gånger efter det. Vi kan skapa underverk i det lilla.

Är det svårt att separera privatperson och karaktär?

– Egentligen inte. Jag kan ha ont i ryggen eller vara lite trött när jag är mig själv men sen tar karaktären över. Det är något magiskt med den där näsan. Sen när en tar av sig den kan en komma ihåg att ”justja, jag hade ju ont i ryggen idag”. Det är sällan en tappar rollen. Men det är klart, ibland blir det starka och jobbiga möten för oss också, då behöver vi gå undan till personalrummet, ta av oss näsorna, andas och prata av oss. Då är det bra

att vi arbetar i duos så att vi kan ta hand om varandra.

Skulle vilja göra mer

I Östergötland finns det sju sjukhusclowner som tillsammans arbetar 130 procent. Föreningen Östergötlands sjukhusclowner har ett upphandlat avtal med Region Östergötland och har även samarbeten med bland annat Barncancerfonden Östra och Barncancerstiftelsen.

– Men vi är alltid beroende av fler frivilliga bidrag och sponsorer för att kunna finnas fler dagar på sjukhusen, säger Vanilla. Därför är hon ibland runt och informerar om deras verksamhet.

– Då har folk ofta bilden av att vi bara arbetar med väldigt svårt sjuka barn. Men de flesta vi träffar blir fak-

tiskt friska. Jag har jobbat så länge med det här att jag ibland träffar föräldrar som minns mig från när de var barn och träffade mig på sjukhuset. De säger ofta att det som de minns från en lång sjukdomsperiod är ofta clownerna och lekterapin. De minns sällan det jobbiga som var.

Vanilla menar att det i grunden handlar om att plocka fram det friska i barnet.

– Vi möter dem i fantasi och lek. Många gånger har föräldrarna kanske inte sett sina barn skratta eller vara aktiva på flera veckor. Helt plötsligt får vi i gång dem och föräldrarna tillsammans och skapar något fantasifullt och magiskt tillsammans. Vi skapa den där pausen eller avbrottet i det jobbiga.●

Fynda på loppis!

Finns det något bättre än att åka på en riktigt rejäl loppisrunda? Vad ska man tänka på när man är ute och loppar och går det fortfarande att fynda? Vi har svaren!

Innan du ger dig ut på vägarna så kan det vara en bra idé att sätta ett mål för dagen. Är du ute efter något särskilt eller vill du bara kolla runt? Är det till dig själv eller till någon annan? Satsar du stort eller håller du det litet? Behöver du fixa bärhjälp eller transport? Ska du åka till gårdsloppisar, auktioner eller större secondhand-ställen? Låt dina behov styra hur du lägger upp dagen.

LOPPIS

Först till kvarn

Se till att kolla upp öppettiderna dit du ska och var där i god tid innan de öppnar. Många loppisställen har högt tryck vid öppning och de bästa fynden och mest populära sakerna försvinner först. Så om du är ute efter att fynda så ska du hänga på låset. Men kom ihåg att inte trängas!

Om du däremot inte är ute efter något speciellt utan mest vill gå runt och kika så kan du vinna på att vänta lite tills det lugnat ner sig. Då slipper du trängas i onödan och du kan ta den tid du vill utan att behöva stressa. Och vem vet, kanske är det bästa fyndet något i botten av en låda?

Att fynda eller inte fynda?

Förr i tiden var det ganska lätt att fynda på loppisar om man hade någorlunda koll på sina antikviteter och prylar. Men internet har gjort det lättare för butiker och säljare att ta reda på värdet och prissätta sina saker. Det är tyvärr inte lika lätt att fynda nu som då. Men det betyder inte att det är omöjligt!

Visst, du kanske inte längre hittar en Stig Lindberg-servis i fyndhyllan och billiga Lisa Larssons figurer kan du se dig i stjärnorna efter, men det finns gott om andra designers och formgivare som är värda att hålla koll på. Läs på, hitta dina favoriter och trendspana lite så kommer fynden att rulla in.

Ett bra sätt att hålla koll på vad som trendar är att följa loppis-influencers som exempelvis @gustavsrum och @siggefyndar på Instagram.

Packlista för en perfekt loppisdag

- Tygkassar eller ryggsäck att bära dina skatter i
- Vattenflaska
- Lunch eller mellanmål om du ska vara ute länge
- Paraply eller regnjacka
- Mobil, plånbok och kontanter (de flesta loppisar tar Swish men ibland strular det och många mindre ställen tar inte kort)
- Laddare till mobilen
- Tidningspapper eller schalar att slå in dina saker i så de håller hela vägen hem

På besök | Musikens hus

MUSIKENS HUS

1804

Eldsjälar med en dröm

Det är en solig morgon i kvarteret Knäppingsborg. De gula fasaderna är en vacker syn. Butikerna vaknar så smått. En varuleverans till Norins, lite pyssel inne på Tinas. I restaurangerna råder stillhet innan dagen och lunchruschen drar i gång. Vi styr stegen mot Musikens hus, där vi ska träffa Joakim Leion.

Text och foto: Malin Singelsö

Jag får börja med att ducka. Musikens hus är ett mycket gammalt hus med de låga dörrar som det ofta innebär. Joakim, som har blivit den med ansvar för den dagliga verksamheten i huset, berättar om renoveringen och hur viktigt det varit att bevara det gamla när man verksamhetsanpassat huset.

– Det går inte att bara att köpa färdigt för det mesta måste måttanpassas. Men min kollega Dennis är något av en multitalang så vi snickrar en hel del själva. Men huset renoverades också för ändamålet innan vi flyttade in, så vi har ljudisolering till exempel. Men vi fixar och donar inne i de studios vi har till medlemmar.

Sökande efter studio

Joakim är musiker på heltid och hade en studio tillsammans med Dennis Wenger. När de blev av med den började jakten på en ny lokal. En annons

dök upp för övervåningen i huset där vi befinner oss just nu och Joakim och Dennis åkte dit för att titta på den. Där mötte de Emil Colldin från fastighetsägaren Castellum.

– Emil verkade gilla idén om att ha musik i huset. Han föreslog att vi skulle ta båda våningarna och skapa ett Musikens hus. Undervåningen såg lite ut som kaos när vi var här, men det kändes ändå som att vi var något på spåren.

Musik och ljud

Sagt och gjort. Huset renoverades och redan i januari 2023 flyttade man in. Joakim, Dennis och Dennis sambo Sofie Roos bildade bolaget Root Productions, som är de som idag driver verksamheten. I huset finns instrument, inspelningsstudios och plats för att kunna skapa både enskilt och tillsammans. Det är lite så som det också sett ut nu i början. Vissa medlemmar gör sin grej själva, andra sitter tillsammans och jobbar och det har också

varit fina musikaliska möten i huset när medlemmarna haft gäster och man kan musicera tillsammans.

– Tanken är att det ska vara en kreativ hubb och coworkingyta. Vi struntar egentligen om du gör musik eller sitter och klipper film hela dagarna, men att ljud på något sätt är inblandat känns väl rimligt.

Det finns två medlemsnivåer, en där man har tillgång till coworkingplats och en där det också ingår att man kan boka inspelningsstudio.

– Det finns andra aktörer som vänder sig till dem som är mer i början på sin musikaliska bana, här är det mer tanken att man redan är etablerad musiker som behöver en plats att skapa musik. Vi har också sett hur samarbeten växer fram. Vi har en sångare och sångpedagog bland medlemmarna, som har sina lektioner här. Det är också bra att kunna få hjälp vid inspelningar, för att få ut mesta möjliga av sången.

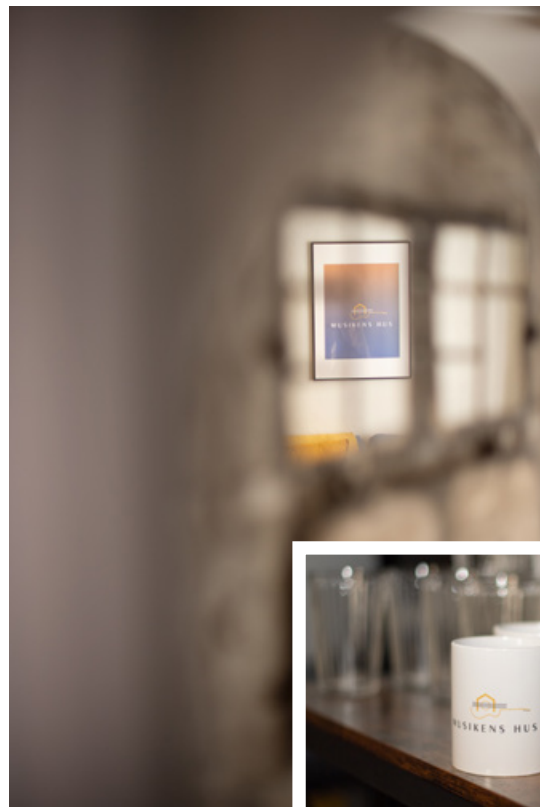
På övre våningen finns trumset och piano som kan användas till inspelningar för alla studios i hela huset.

Till vänster Joakim Leion är heltidsmusiker och ansvarig för den löpande verksamheten i Musikens hus.

Ovan Inne i en studio finns ett podhorn inrett för att kunna spela in ljud och bild samtidigt. En kakelugn flankeras av två fåtöljer.

Nedan Flera gamla detaljer i huset finns kvar, som de gamla dörrarna på första våningen. Huset byggdes troligen redan under 1700-talet men förstördes i en brand i kvarteret 1803. Det byggdes upp igen och tjänade sedan som kök, brygghus och tvättstuga till Swartzska gården. På senare år har det varit kontor till Crazy pictures och även hyst en teatergrupp.

”När jag skriver och skapar eller hör musik som tilltalar mig, så känns det som att jag blir en mer komplett själ i ett stort universum.”

Etablering

Nu väntar en etableringsfas för gänget i Musikens hus. De erbjuder förutom medlemskapet att företag och organisationer kan komma och göra musikaktiviteter i huset, som att skriva en låt och spela in den. Något som varit väldigt uppskattat vid de första tillfällena. Vid invigningen hade man flera aktiviteter på torget utanför, och funderar på hur man kan göra mer sådant. Men tiden är begränsad och de jobbar alla tre vid sidan av att driva Musikens hus.

Vad betyder musik för dig då?

– För mig är musik... nästan något religiöst. När jag skriver och skapar eller hör musik som tilltalar mig, så känns det som att jag blir en mer komplett själ i ett stort universum. Det är som att allting hänger ihop och jag är en del av det. Och att musiken förenar allting på något sätt. Det är min upple-

velse av musik och jag antar att andra känner något liknande.

Hitta nätverk

Joakim fortsätter att berätta hur många talanger och hur många duktiga musiker det finns i Norrköping. Men hittar man inte rätt kontaktnät så är det risk att folk flyttar till Stockholm för att hitta de där kontaktnäten och nå ut. Det är fantastiskt att det går så förhållandevis lätt att spela in musik idag, men att sedan nå ut och kunna leva på sin musik är jättesvårt.

– Där skulle det kanske behövas mer stöd. Men vi hoppas kunna göra någon liten del i detta med en plats som Musikens hus, även om vi är ett eget bolag och inte något studieförbund eller en förening. Vi är tre eldsjälar med en dröm. •

Emil Colldin om satsningen:

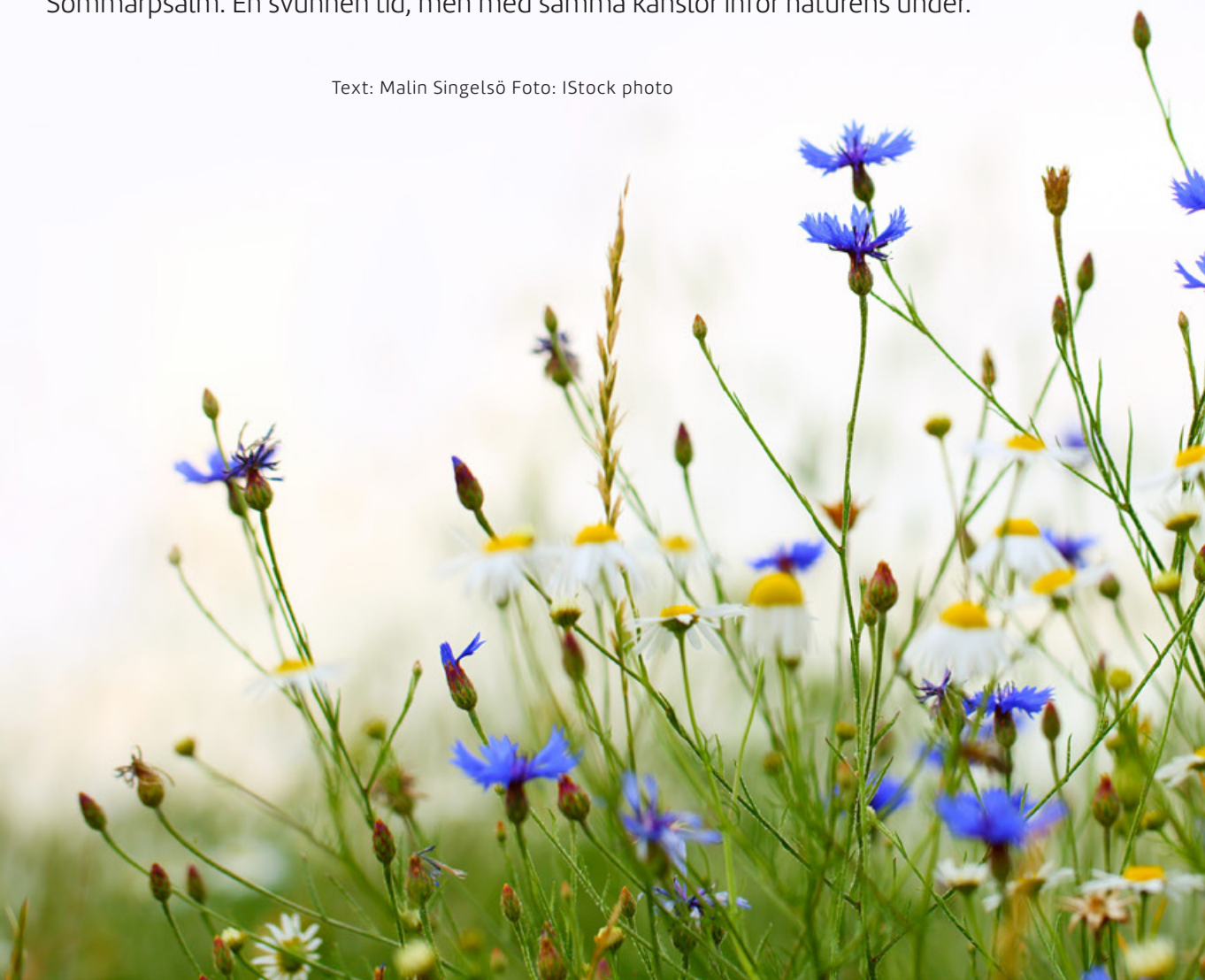
När Joakim och Dennis kom till mig våren 2021 och berättade att de ville skapa en musikstudio för dem själva inne i City föreslog jag dem ett Musikens Hus i Knäppingsborg. Här skulle musiker, låtskrivare och branschfolk samlas och utbyta erfarenheter, idéer och samverka för att skapa en hubb mitt i City. Grabbarna tänkte på idén och efter omfattande ombyggnation av det lilla huset från 1804 står nu ett Musikens Hus klart. En otroligt rolig resa och ett fantastiskt resultat. Musiken och kulturlivet är viktigt för en stad, nu kan man samlas och skapa storverk tillsammans.

Fakta | Sommarpsalm

Allt kött är hö

Vi är mitt i tiden när naturen lever något så oerhört. Man kan knappt minnas vinterns kala träd och bruna skelett av växtdelar i rabatterna. En vänlig grönskas rika dräkt har smyckat dal och ängar just nu. Ord som är ett eko från 1889, då texten skrevs till Sommarpsalm. En svunnen tid, men med samma känslor inför naturens under.

Text: Malin Singelsö Foto: IStock photo

Svensken är en naturälskare. I en av världens mest sekulariserade länder, vittnar ändå många om att man upplever något större än sig själv i naturen. Man känner förundran, andlighet och kanske till och med känslan av en skaparhand. Något som också återspeglas i några av våra mest älskade sånger.

Texten till *Sommarpsalm*, eller som vi oftast känner till den, *En vänlig grönskas rika dräkt*, är skriven år 1889 av Carl David af Wirsén. Han var en svensk poet, litteraturkritiker och Svenska Akademiens ständige sekreterare 1883–1912. Af Wirsén var docent i litteraturhistoria och lektor i svenska och latin vid Uppsala högre allmänna läroverk. Han arbetade bland annat med Svenska Akademiens ordbok och 1889-års utgåva av Psalm-boken. Af Wirséns första diktsamling *Dikter* gavs ut år 1876, och åtföljdes

av flera.

Han var konservativ, en motståndare till modernisering av det svenska språket och kritiserade många av tidens mer progressiva författare som August Strindberg och Selma Lagerlöf. Det sägs att det var af Wirsén som in i det längsta motsatte sig Selma Lagerlöfs nobelpris.

Han hade en kristen livsåskådning och skrev andliga dikter och ett antal psalmer. Den psalmtext han författade 1889 har blivit en del av den svenska vistraditionen och dess ord bär med sig sommarminnen för många av oss. Inspirationen till den kom från mid-sommardagens profetia i Jesaja 40:6. Men vi återkommer till det.

Den popularitet som *En vänlig grönskas rika dräkt* fick kan säkert delvis tillskrivas den melodi som skrevs till texten under 1920-talet men framfördes först i samband med en skolavslutning i Hjorthagens kyrka 1933. Kompositör var Waldemar Åhlén. Åhlén sågs som en av de mest

framstående organisterna i sin generation och var aktiv både som organist, körledare, sång- och musklärare och kompositör. *En vänlig grönskas rika dräkt* i Åhléns komposition publicerades under namnet *Sommarpsalm* i sångboken *Skolkören* år 1934. Idag återfinns sången som psalm nr 201 i *Psalmboken*.

Psalm 201 berättar målande bilder av sommarens liv och glädje. Men den visar också på alltings förgänglighet. Naturen har ofta använts som liknelse till livets skeenden. I boken *Granskogsfolk* beskriver religionshistorikern David Thurfjell naturbeskrivningarnas koppling till den religiösa livsåskådningen så här: ”Om vi tänker oss att den media vi konsumerar har betydelse för den världsbild vi utvecklar, var alltså detta medium – den lutherska statskyrkans psalmer – allra viktigast för att forma den svenska allmogens livsförståelse. Och om någon text förmedlade en syn på naturen i en existentiell bemärkel-

se vid denna tid så var det den. [...] Psalmerna påminner ständigt om det jordiska livets förgänglighet och sätter denna i kontrast mot himmelens och efterlivets eviga skönhet. Återkommande används jordbruksmetaforer för att berätta om jordelivets flyktighet. Livet är som sådden, grödornas växande och skörden.”

Psalmen har fem verser, men det är ofta de tre första som sjungs. De två sista har än tydligare drag av just alltings förgänglighet än de första. Textraderna i tredje versen lyder: ”Allt kött är hö och blomstren dö och tiden allt fördriver, blott Herrens ord förbliver.” Uttrycket allt kött är hö, kommer som tidigare nämnt från Jesaja 40:6, ”Allt kött är hö, förgängligt som blomman på ängen.” En översättning kan också vara ”allt kött är gräs”.

Detta syftar på just allt levandes förgänglighet men också dess samband. Hur skapelsen hänger ihop i ett kretslopp, likt textstycket du kanske hört på en begravning, ”Av jord är du kommen. Jord skall du åter bli.” Köttet, kroppen, är förgänglig. Men ordet blir kvar.

Vad är då ordet? Ordet är Guds ord, de krav och de löften han utfärdar. Men då bibeltexter handlar om tolkning och kontext, kan man också tänka att ordet kan vara skapelsen i sig. I den kristna skapelseberättelsen står att läsa; ”Gud sade...” och för var dag berättar eller befäller han fram ljus och mörker, hav och land, växter och alla djuren som lever på vår jord. Även inom islam återfinns detta.

I Koranen står bland annat;

”Hans bud då han vill en sak, består blott däri, att han säger: ”Varde! till den och så varder det”.

Ordet blir då allt som är och blivit. Utan att för detta motsäga big bang och evolutionsteorin, något vi tagit upp i tidigare texter i Hej livet, blir det kraften bakom det som sker och det som är. En katalysator eller en tändande gnista. Om ordet förblir men köttet är förgängligt, är våra kroppar och ängens blommor en förgänglig del av något evigt, något heligt. Precis som vi sjunger i psalmen *Härlig är jorden*, att ”slakten följa släktens gång”, så är vi en liten del av något större. Men varje liten del är också så oändligt viktig. Precis som sista versen i *En vänlig grönskas rika dräkt* beskriver;

”Då må förblekna sommarns glans och vissna allt fåfängligt;

min vän är min och jag är hans, vårt band är oförgängligt.

*I paradiset
han huld och vis,
mig sist skall omplantera,
där inget vissnar mera.”•*

Boktips för lata dagar

Redaktionens bokval!

En synnerligen vacker och blomstrande stad

För den som gillar Norrköpingshistoria är tegelstensboken *En synnerligen vacker och blomstrande stad* ett måste. Boken är relativt ny bland historielitteraturen och gavs ut 2021 av Peter Carelli, docent i historisk arkeologi och föredetta chef för Norrköpings stadsmuseum (2010–2013). Det är just de arkeologiska perspektiven som gör att det behövs en ny bok om Norrköpings historia. På senare tid har det gjorts många arkeologiska utgrävningar i och omkring Norrköping som har gett oss en hel del nya lärdomar och uppslag. Boken fokuserar också på ett mer tillgängligt och moderniserat språk, till skillnad från de äldre flerbandsverken, som numera kan kännas språkligt daterade. Här finns också ett antal äldre stadskartor, som aldrig tidigare har varit publicerade.

Boken fokuserar på ca år 1000–1800 och har tagit ett stort och ambitiöst grepp som nästan känns heltäckande. Om du bara har plats för en enda bok om Norrköpings historia i bokhyllan kan du med gott samvete satsa på denna. Författaren ser dock sitt alster som ett komplement till den klassiska titeln *Norrköpings historia*, som gavs ut 1965–1976 i sex band.

Boken är rikt illustrerad och det finns mycket text att läsa. Vad sägs om kapitel om spinnhusets begravningsplatser, stadens mur och plank, folketro och magi, tobak, marknad och modernitet samt vardagens föremål. Det är en bok som man kan fastna i från pärm till pärm, men den kan lika gärna fungera som en coffee table-bok att läsa ett avsnitt i då och då. Eller så blir den en utmärkt present till vilken Norrköpingsbo som helst.

/Annelie Tollerå

Livets alla färger av Lisa Aisato

Lisa Aisato är en illustratör av världsklass. Med sina unika och hisnande vackra bilder förmedlar hon vad ett liv kan innehålla och vad ett ögonblick kan berätta och betyda. Barndomen, ungdomsåren, vuxenlivet och ålderdomen gestaltas genom Lisas gripande och väl genomtänkta skapelser. Varje uppslag förtäljer en hel historia i ett ögonblick genom ett minne, en känsla, en förhoppning, ett särdrag eller en reflektion. Orden är få i boken, men talar lika mycket som illustrationerna gör och utgör ett fint komplement till varje bild.

Livets alla färger är en feelgood-bok som enkelt kan bli sommarens favorit. Sätt dig i skuggan, unna dig något gott att dricka och njut av det visuellt slående och det vackra i Lisas bok som lockar till både skratt och gråt, men också till reflektion och eftertanke.

/Therese Götberg

Jag är, jag är, jag är: ett hjärtslag från döden av Maggie O'Farrell

Aldrig är vi så levande som när döden snuddar vid oss. Ett nattdopp från en pir i en sömning kuststad, en okänd man vid en enslig tjärn, ett barn som balanserar på en förbjuden trottoarkant. Vi oroar oss över mycket, men de ögonblick som verkligen förändrar våra liv kommer ofta som från ingenstans.

Jag är, jag är, jag är. Den dunkande pulsen av livets bräcklighet är ständigt närvarande i Maggie O'Farrells personliga skildring av hennes många möten med döden. Detta är hennes åttonde bok och första gången hon väljer att skriva självbiografiskt. Resultatet är en fångslande och märkligt hoppfull roman som, ämnet till trots, blir en berättelse om livet.

Maggie O'Farrell är en journalist och författare från Nordirland. Hennes böcker har hyllats av kritiker och översatts till över 30 språk. Med ett mjukt och lätt språk fångar hon läsaren från första rad till sista punkt. Boken finns i tryckt form och nu även som ljud- eller e-bok.

/Matilda Eklöf

Maja Lundes romansvit

Har du någon gång hört en riktigt bra berättelse som målar upp historien genom människors liv, och sedan tänkt; "Så mycket jag skulle ha lärt mig på skolans historiektioner om de hade innehållit det här i stället för bara massor av årtal"? Genom Maja Lundes romantetralogi, som börjar med Binas historia, fortsätter med Blå och Przewalskis häst och slutar med Drömmen om ett träd som gavs ut i mars i år, får du en chans att förstå en möjlig framtid just genom ett antal livsporträtt. De målar en stillsam men hjärtskärande bild av ett före, under och efter. De är inte feelgood på något sätt, men de är riktiga bladvändare, som därigenom kvalar in i en sommarläsningslista. Kanske får du med dig något viktigt. Kanske blir det katalysatorn som får dig att skapa förändring i ditt liv. Du får definitivt en ny sorts berättelse om vad som händer när planetens gränser överskrids.

Maja Lunde är en av Norges största internationella författare. Hennes böcker har översatts till 40 språk och har sålts i mer än 4 miljoner exemplar. Maja Lunde har vunnit både Bjørnson-priset, Peer Gynt-priset och Rachel Carson-priset för sitt författarskap.

/Malin Singelsö

1793 – som serieroman

Hoppas att alla historienördar, och ni som gillar spänningsromaner, har uppmärksammat Niklas Natt och Dags "Bellman noir"-trilogi; 1793, 1794 och 1795. Troligen en av de mest framgångsrika svenska historiska skildringarna på senare tid. Böckerna har hyllats för sina skildringar av det sena 1700-talets Stockholm. En aspekt som fördjupas ytterligare då den första boken i trilogin, 1793, nu ges ut i ny form, som tecknad serie.

Det inbundna albumet kompletteras med nyskrivna kommentarer av författaren, som ger inblickar i böckernas historiska bakgrund och rika källmaterial. Det öppnar boken för en ny grupp av läsare. Speciellt de som uppskattar tecknade serier. Men det ger även dig som redan är hängiven läsare en chans att upptäcka boken och Niklas Natt och Dags arbete på ett nytt sätt. Bearbetningen har gjorts av ett team bestående av framstående italienska manusförfattare och tecknare i samarbete med författaren själv.

/Gustaf Hull

Om | SM i pussel

Malin Wiggur Pussel

Mahlin Wiggur är egentligen inte så intresserad av pussel. Trots det har hon genom sitt arbete blivit väldigt bra på att lägga dem. Jag träffade Mahlin för en intervju bara några få dagar innan hon skulle delta i Pussel-SM i Göteborg.

Text, foto och illustration: Therese Götberg

Arbetar med pussel

– Man kan säga att jag jobbar med att lägga pussel. Så det är framför allt så som jag har kommit in på det. Jag arbetar på daglig verksamhet som har ett samarbete med secondhand-butiken Återvinningen i Norrköping. Våra deltagares uppgift är att kontrollera så att alla pussel som lämnas in i butiken är kompletta. Och det måste man göra genom att lägga dem, säger hon och öppnar pusselasken framför sig.

Samtidigt som Mahlin fortsätter att berätta har hon redan börjat sortera alla pusselbitar snabbt och systematiskt på bordet som vi sitter vid. Hon vänder alla bitar uppåt och lägger alla kantbitar i en samlad skara.

– Vi får in ganska många pussel på jobbet och vi som personal finns alltid på plats och hjälper deltagarna. Så självklart lägger jag också pussel när jag är där, vilket betyder att jag ofta lägger de pussel som kan vara lite utmanande för våra deltagare. De pussel som kanske innehåller 1000–3000

bitar är då upp till mig att fixa så att de blir klara och kontrollerade. Vi gör också annat i vår verksamhet, men det blir ganska många timmar om dagen som jag faktiskt lägger pussel.

Se och öva

De pussel som Mahlin lägger mest är 1000-bitars pussel med motiv på gamla slott och naturbilder. Och det är inte för att hon tycker att just de är roligast att lägga, utan för att det är de motiven som oftast lämnas in till Återvinningen. Det är färgstarka pussel som det händer mycket i som hon gillar bäst. Mahlin tycker att det är tacksamt att lägga pussel då man inte behöver tänka så mycket. Men frågar du någon som inte gillar att lägga pussel säger de kanske tvärtom, menar hon.

– Att lägga pussel är avslappnande. Det bästa är om jag kan ha en bra ljudbok i öronen också. Det kan jag så klart inte ha när jag är på jobbet, men när jag över hemma är det perfekt.

Mahlin menar också att man inte behöver ha tålamod för att lägga pussel.

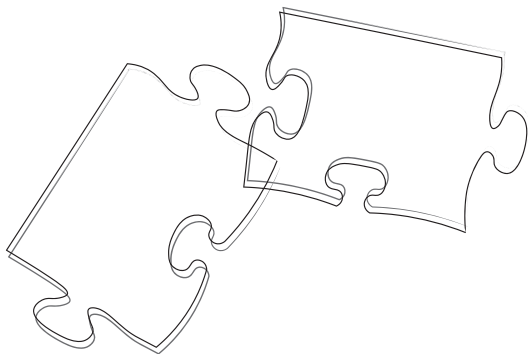
– Du gör ju saker hela tiden, så rastlös behöver man inte bli. Sitter du fast så backar du lite eller börjar på en ny ände av pusslet. Ställ dig till exempel i en annan vinkel eller titta på det upp och ner så kanske du ser något du inte såg tidigare.

Och på frågan om man använder mycket logik när man lägger pussel, svarar hon både ja och nej.

– Jag skulle snarare säga att det handlar mer om att se färger och former, att fokusera på färgtoner och färgnyanser, och hur de passar ihop. Kanske med ett mer kreativt tänkande.

I denna stund håller Mahlin på att dela upp sina pusselbitar precis som hon just har beskrivit, i olika nyanser och mönster som matchar varandra.

– Tipset är att du inte ska snärja in dig eller stirra dig blind på att hitta en specifik motividetalj och försöka få ihop pusslet utifrån det. Då fastnar du lätt. Gå hellre efter färg först och fort-

sätt sedan att bygga på därifrån och testa dig fram, det sparar tid.

Mahlin beskriver att det finns många olika sätt att lägga pussel på och internet är fullt med videos som visar och berättar. Men hon tror att alla hittar sitt eget sätt och sin egen teknik, att det är mer individuella drivkrafter som gör att man är bra på att lägga pussel i stället för generella egenskaper. Men oavsett den individuella metoden, måste du öva på snabbhet och lära sig att sortera på ett bra sätt om du vill slåss om placeringar i Pussel-SM. Och det gör man endast genom övning och träning.

Tävla i SM

Det var förra året som Mahlin av en slump fick se en story på Instagram där en bekant hade spontanansmält sig till pussel-SM i Göteborg och satt redo i väntan på startsignalen. Men då var det för sent för att delta i tävlingen eftersom den precis skulle börja.

– Med så mycket pussel som jag lägger om dagarna insåg jag i den

stunden att jag borde kunna mäta mig emot andra svenskar.

Det är tredje året som SM arrangeras i Sverige och för första gången ska Mahlin vara med och tävla.

För att kunna delta i Pussel-SM behöver du inte uppfylla några speciella krav eller kriterier förutom att du måste ha fyllt 16 år. När du anmäler dig och betalar anmälningsavgiften blir du automatiskt medlem i Svenska pusselbundet och får tävla.

– Man behöver inte ens vara bra på att lägga pussel för att delta, utan man kan anmäla sig bara för att man tycker att det är kul. Sen är det roligt att det är så många olika åldrar på de som tävlar, det är verkligen ung till gammal. Det är inte bara mormor som lägger pussel, säger hon och ler.

Reglerna och förutsättningarna för Pussel-SM är tydliga. Borden, som de tävlande sitter vid, har alla samma storlek och är 120 x 70 cm. När startsignalen går får du öppna pusslet framför dig och börja. Man får inte ha med sig egna lampor för bättre belys-

ning eller eget underlag att lägga på bordet. I år får man dock ha med sig egna sorteringskärl om man vill, men som tävlande får man bara förhålla sig till sitt tilldelade bord och inte använda till exempel sin stol eller golvet för att ställa kärlen på.

Det finns två tävlingskategorier, Individuell klass och parklass och Mahlin ska delta i båda. Alla lägger samma pussel i respektive klass, ett 500-bitars pussel från Ravensburger. Det är alltså ett motiv för individuella klassen och ett annat för parklassen. Det gäller att lägga pusslet på så kort tid som möjligt, men maxtiden är två timmar för båda klasserna. Skulle man inte hinna klart under två timmar räknas istället antalet lagda bitar och man blir placerad i resultatordningen efter det. I parklassen ska Mahlin tävla tillsammans med sin sambo Magnus.

– Jag lyckades övertala honom att delta med argumentet om att det var synd om mig om jag inte kunde vara med i båda klasserna nu när jag ändå åkte till Göteborg. Han hatar egent-

ligen att pussla, men han gör det för min skull. Han är inte bra på det och han tycker inte att det är roligt, skrattar hon.

Mahlin håller nu på att plocka isär pusslet som hon hann en bra bit på under vår intervju. Hon lägger tillbaka bitarna i asken och stänger locket. Men innan hon går tittar hon sig instinktivt omkring på golvet för att se så att hon inte har tappat eller glömt kvar någon bit. Ett tydligt drag från en rutinerad pusselläggare.

– Jag tror att det krävs mod för att vara med i Pussel-SM. Det är trots allt så att man anmäler sig till tävlingen på eget initiativ och det måste man vara lite modig för att göra, avslutar Mahlin med ett leende. •

Resultat från Pussel-SM 6 maj 2023

Individuell klass – Mahlin: Plats 21 av 138 deltagare, tid 1 h och 11 min

Parklass – Mahlin och Magnus: Plats 66 av 118 par, tid 1 h och 21 min

Historia | Mission

Svenska kyrkans missionsarbete

Mellan 1874 och 1974 skickade Svenska kyrkan sammanlagt 814 missionärer till Afrika och Asien. De som åkte var alltifrån präster, läkare, ingenjörer och sjuksköterskor till diakoner, lärare, ekonomer och kommunikatörer. Och två tredjedelar var kvinnor. Det var ett farligt uppdrag, kantat av sjukdomar och dåtidens världsbild.

Text: Matilda Eklöf Foto: Wikimedia commons, Stockholms stadsarkiv

10 november 1871, Tanzania. Tanganyikasjön ligger blank. Det är stilla men i Henry Stanleys bröst bankar hjärtat. Till det yttre är han lika stilla som vattnet. I hans inre är han uppfylld av obeskrivlig glädje. För framför sig har han det som han, och hela världen, har letat efter. Hans ansikte är samlat medan han sakta makar sig fram i folksamlingen. Mot den tärde mannen med det gråa skägget. Väl framme stannar Stanley och tar av sig hatten. Ur hans mun yttras de bevingade orden som ska etsas in i historien: "Doktor Livingstone, förmodar jag?"

Mysteriet med den försvunna skotske missionären och läkaren David Livingstone engagerade en hel värld. Under årtionden hade han utforskat de inre delarna av Afrika och när ryktet om hans död började spridas upprättades en räddningsexpedition 1871. Det hann gå 286 dagar innan journalisten Henry Stanley äntligen hittade Livingstone vid sjön i Ujiji i Tanzania. Livs levande.

Historien om Livingstone spreds över hela världen. Alla ville följa i Livingstones fotspår. Uppmärksamhet

ten blev startskottet på exploateringen av Afrika, både av dess naturresurser och människor. Det blev också startskottet för en hundraårig världsspännande mission som Sverige kom att bli en stor del av. Men låt oss först backa bandet.

Ett samhälle i förändring

Under 1700-talet pyrde en väckelserörelse i Sverige. Men det var först under 1800-talet som det tog fyr på riktigt. Industrialiseringens framfart förändrade det svenska samhället i grunden. Bondesamhället krackelerade. Människorna övergav landsbygden för städerna och i samband med detta växte flera folkrörelser fram, bland annat arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och väckelserörelsen.

Städerna blomstrade. Kvar i landskyrkorna fanns prästerna och de gamla församlingarna. I klyftan mellan arbetarrörelsen och stadskyrkan bildades nya samfund i städerna. Ökad läskunnighet gjorde att biblar och andra skrifter kunde spridas på breda front. Väckelsemötena blev mycket populära och i mitten av 1800-talet

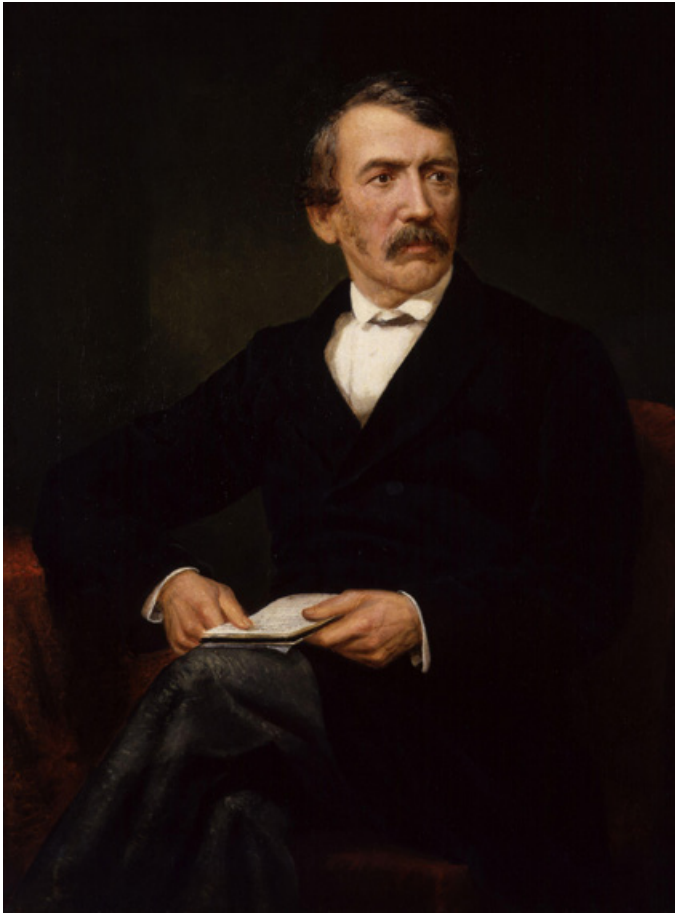
var väckelserörelsen i full gång.

Att sprida kristendomen

Inom väckelserörelsen stod individens omvändelse i fokus och en viktig uppgift var att sprida kristendomen till så många som möjligt. Missionsrörelsen, där man skickade missionärer utomlands för att sprida Bibelns budskap, blev ett viktigt verktyg.

Även inom Svenska kyrkan väcktes tanken på mission. 1874 bildades Svenska kyrkans mission (SKM). Uppdraget var att "å hela Svenska kyrkans vägnar bidra till att självständiga kyrkor skulle kunna bildas i fler delar av världen". Svenska kyrkans missionsstyrelse var reglerad i kyrkolagen med ärkebiskopen som ordförande och ledamöter som valdes av kyrkomötet.

Mellan 1874 och 1974 skickade Svenska kyrkan sammanlagt drygt 800 missionärer till Afrika och Asien. De skickades till Sydafrika, Zimbabwe, Tanzania, Indien, Kina och Malaysia för att sprida kristendomen och Guds ord. De första åren fokuserades på Sydafrika. Därefter, år 1903, åkte missionärer till Rhodesia, nuvarande

Vänster Doktor Livingstones försvinnande bidrog till exploateringen av Afrika.
Ovan Karta över Belgiska Kongo.

Zimbabwe, vilket blev grunden till Zimbabwens evangelisk-lutherska kyrka.

Påfrestande resor

De som åkte på mission var alltifrån präster, läkare, ingenjörer och sjuksköterskor till diakoner, lärare, ekonomer och kommunikatörer. Och två tredjedelar var kvinnor. Under en tid, långt innan det fanns tjänster för kvinnor inom kyrkan, blev missionsarbetet ett sätt att se världen. Kanske blev det ett alternativ till den stora emigration som skedde i Sverige under denna tid.

Att resa som missionär var dock påfrestande. Resorna var ofta långa och besvärliga och väl på plats dog många i sjukdomar. Vissa av dessa, bland annat smittkoppor, hade européerna fört med sig hemifrån. En kvinnlig loggboksskrivare noterade bland annat att det under en period bara var hon och hennes kvinnliga kollega som stod på benen. Införandet avslutades med ”kvinnor regerar”.

Att kunna språket dit man skulle

var viktigt. Om det gick att lära sig språket i förväg var det bra, men det var inte alltid fallet. Många tidiga missionärer var därför pionjärer i att uppteckna språk och göra grammatiker för okända språk.

Ett omstritt begrepp

I dag är mission ett omdiskuterat begrepp. Nuförtiden används begreppet brett av många av samhällets aktörer, både inom den kommersiella och offentliga sektorn. I dessa fall innebär mission vad som görs och levereras för att den uttalade visionen ska nås. Ett begrepp för att hitta en riktning framåt. Inom kyrkliga kretsar är begreppet desto mer komplicerat.

Inte sällan kopplas mission nämligen samman just med dess historiska arv. Ett arv ofta kantat av kolonialism och samtidens rasistiska världsbild. Kyrkornas missionärer kom ofta samtidigt eller strax efter de europeiska ockupanterna i Amerika, Asien och Afrika. I många fall var de beroende

av de styrande makterna i området för att kunna få fortsätta att verka på plats, något som gjorde att de också blev en del av den rådande strukturen. De tolererade den styrande och förtryckande makten.

Vittnen och visseblåsare

Samtidigt som de var en del av strukturen så stod de också utanför den. Med ett universellt budskap om frälsning var de inte företrädare för någon nation. Många missionärer kom att bevittna kolonistörers och styrande makters grymheter. Många av dem kom också att bli visseblåsare och förkämpar för mänskliga rättigheter.

Bland dessa kan nämnas Alma Johansson som verkade som missionär i det dåvarande Osmanska riket i början av 1900-talet. Hon verkade bland annat hos och för armenier och andra kristna minoriteter. Under många år arbetade hon med Kvinnliga Missionsarbetare (KMA), en ekumenisk missionsorganisation.

Ovan Sjukvård vid Boshwe Kongo 1927.
Upphov; Okänd. Stockholms stadsarkiv

Johansson blev vittne till det folk-mord som begicks i det Osmanska riket under tiden kring första världskriget. Sina upplevelser skildrade hon i skriften *Ett folk i landsflykt*. Hon lämnade även vidare sina uppgifter till utländska diplomater. Hon fortsatte att verka för armeniernas rättigheter under resten av sitt liv, både i Konstantinopel och i Grekland. I Armeniens huvudstad Jerevan finns en minnesplatta med Alma Johanssons namn.

En annan kvinnlig missionär var Linnea Halldorf. Hon reste till Kongo, nuvarande Kongo Kinshasa, på 1920-talet. Där blev hon kvar i 60 år och grundade bland annat ett flertal skolor. Halldorf vittnade om hur illa lokalbefolkningen behandlades av den belgiska kolonialmakten. Hennes uthållighet kom med tiden att ge henne smeknamnet "Kanyabuyange" efter namnet på en tålig afrikansk bergsväxt.

Samarbete och bistånd

Redan från början hade Svenska kyr-

kans mission en helhetssyn. Det talades om den "trebenta grytan": kyrka, skola och sjukhus. Väl på plats anlade man därför ofta en missionsstation med klinik, skola och kapell. Därifrån skulle man sprida Bibelns ord.

Svenska kyrkans mission slogs 2008 samman med Lutherhjälpen och bildade Svenska kyrkans internationella arbete. 2018 bytte denna namn till Act Svenska kyrkan. I dag arbetar Svenska kyrkan huvudsakligen med bistånds- och hjälparbete via Act Svenska kyrkan.

I dag finns inga planer på att skicka ut missionärer från Svenska kyrkan. Dätidens mission har avlösts av ett mer samarbetsfokuserat arbete. Arbetet har länge haft fokus på socialt arbete i samarbete med lokala partners. Många av de missionärer som verkade inom SKM gjorde det i socialt eller utbildande arbete. Som lärare, barnmorskor och sjuksköterskor. Denna typ av utsända medarbetare behövs inte längre i samma utsträck-

ning eftersom systerkyrkorna själva nu har de kapaciteterna. De har vuxit fram till självständiga kyrkor.

Ett komplicerat arv

Den svenska missionsrörelsen är ett komplicerat arv. Historien är kantad av kolonialism och rasistiska världsbilder. Dessa postkolonialistiska och hierarkiska strukturer har stor påverkan på världen än i dag. Samtidigt bidrog missions- och biståndsarbetet på många platser till social utveckling. Kajsa Ahlstrand, professor i global kristendom och missionsvetenskap, menar dock att det i vissa fall kanske blir en anakronistisk historiebild. I efterhand kan man se att mycket av det man ville var välmenat men att det inte alltid fick det resultat som man hade önskat. •

Kröningsmyntet

Text och foto: Annelie Tollerå

S:t Olai kyrka kallas ibland för Kröningskyrkan eftersom kung Gustaf IV Adolf och drottning Fredrika av Baden kröntes här år 1800. Femtusen kastmynt specialpräglades till kungaparets ära och slängdes ut till allmänheten. I kyrkans ägo finns idag ett av dessa mynt, ingjutet i en liten silverpokal.

Kungen kallade till riksdag i Norrköping år 1800. Evenemanget var betydelsefullt för Norrköping och varade i hela tre månader. Till och med nya värdshus etablerades tack vare det stora antalet gäster som besökte staden.

Kungaparets kröning skulle ske samtidigt. Till detta stora tillfälle utsågs stadskyrkan S:t Olai som kröningskyrka, och fick byggas ut med läktare för att kunna inrymma alla som väntades närvara. Den högtidliga kröningen utvecklades dock till den mest misslyckade kröningen i svensk historia.

Praktfulla ekipage med kungliga troner, kröningshäst och riksregalier anlände från Stockholm i en stor karavan, skyddade av en trupp livdrabanter. Valda delar av Kungliga operan och Hovkapellet följde med. Det påstås att 1500 hästar ingick i transportererna och det blev mycket svårt för Norrköpings stad att föda alla hästar som anlät, på grund av tidigare missväxtår.

Aprilväder

Det var den 3 april år 1800. Den ståtliga kröningsprocessionen blev ett stort fiasko på grund av ett plötsligt, ohyggligt april-oväder. Det beskrivs att en aln snö hade lagt sig över kungens vackra tronhimmel, som hölls upp av åtta officerare. Tyget i tronhimlen hotade att rämna och officerarna hade fullt sjå med att orka hålla upp den, då det dessutom blåste full storm. Alla som deltog i processionen blev leriga och drypande våta.

Missödena fortsatte. En sektion av processionen svängde upp på fel gata och fick vända, men välte på den smala gatan. Bakom kungen följde den blivande drottningen i en praktfull vagn, men den gravida drottningen var febersjuk och mårde illa.

Under kröningsceremonin, som förrättades av ärkebiskop Uno von Troil, skavde den tunga kronan upp kungens hjässa så att han blödde över pannan. Och den efterföljande middagen blev ett fiasko även den, då man använde en på tok för liten lokal och hettan som uppstod i lokalen höll på att kväva gästerna.

Kröningsmynt

Till kungaparets ära hade femtusen kastmynt specialpräglats. Dessa mynt skulle kastas ut till allmänheten och över kungaparet utanför kyrkporten, strax efter att de kommit ut efter kröningen. Folkmassan förväntades att plocka upp mynten som exklusiva souvenirer, men det sägs att Norrköpingsborna först inte förstod detta, utan stod trögfattade och glodde på mynten.

I S:t Olai kyrkas ägo finns idag ett av dessa kastmynt, ingjutet i botten av en liten silverbägare, stor som ett större snapsglas. Pokalen är förgylld invändigt och stämplad med B3, vilket står för år 1808.

Mynten hade värdet av 1/3 riksdaler. På oavansida avbildades den krönne kungen tillsammans med skriften "Gustaf IV Adolf S G och V K krönt 1800" (Gustav IV Adolf, Sveriges, Göters och Venders konung...) och på baksidan präglades kungens valspråk "Gud och Folket".

Förmånen att få jobba med det man tycker är kul!

Hej Livet!

Oj vad fort tiden har gått sedan där i början av 1984 då jag började högstadiet på Mosstorpsskolan i Skärblacka. 1984 var också året då Norrköping fyllde 600 år och det ordnades massor av aktiviteter. Bland annat så arrangerades Norrköpings nya stadsfest som kallades "Karnevalen" och som ju faktiskt var en karneval då från början.

Efter att ha spelat gitarr på musikskolan som det hette då och startat ett band med kompisarna i Kimstad så blev det naturligt att jag sögs in i allt som musikföreningen Blacka Musik gjorde. Blacka Musik ordnade replokal, fixade spelningar, skapade gemenskap kring att de flesta spelade reggae och gjorde saker tillsammans i föreningen. Det fanns också ett studieförbund inblandat som såg till att det fanns en infrastruktur och resurser till instrument och personal. Studieförbundet hjälpte också till på så sätt att vi lärde oss att sätta upp och nå mål med verksamheten och alla band var studiecirkel.

Här grundlades intresset för mig att på något sätt hålla på med musik, kultur och föreningsverksamhet. Och som jag gjorde det. Tusentals timmar i replokalen, i mötesrum, i olika arrangörsgupper, i styrelser och med att fixa saker och spela in och spela live med bandet. Samtidigt var det kanske inte just musiker jag ville bli ändå, så gymnasiet spenderades på en teknisk utbildning i 4 år, även om det

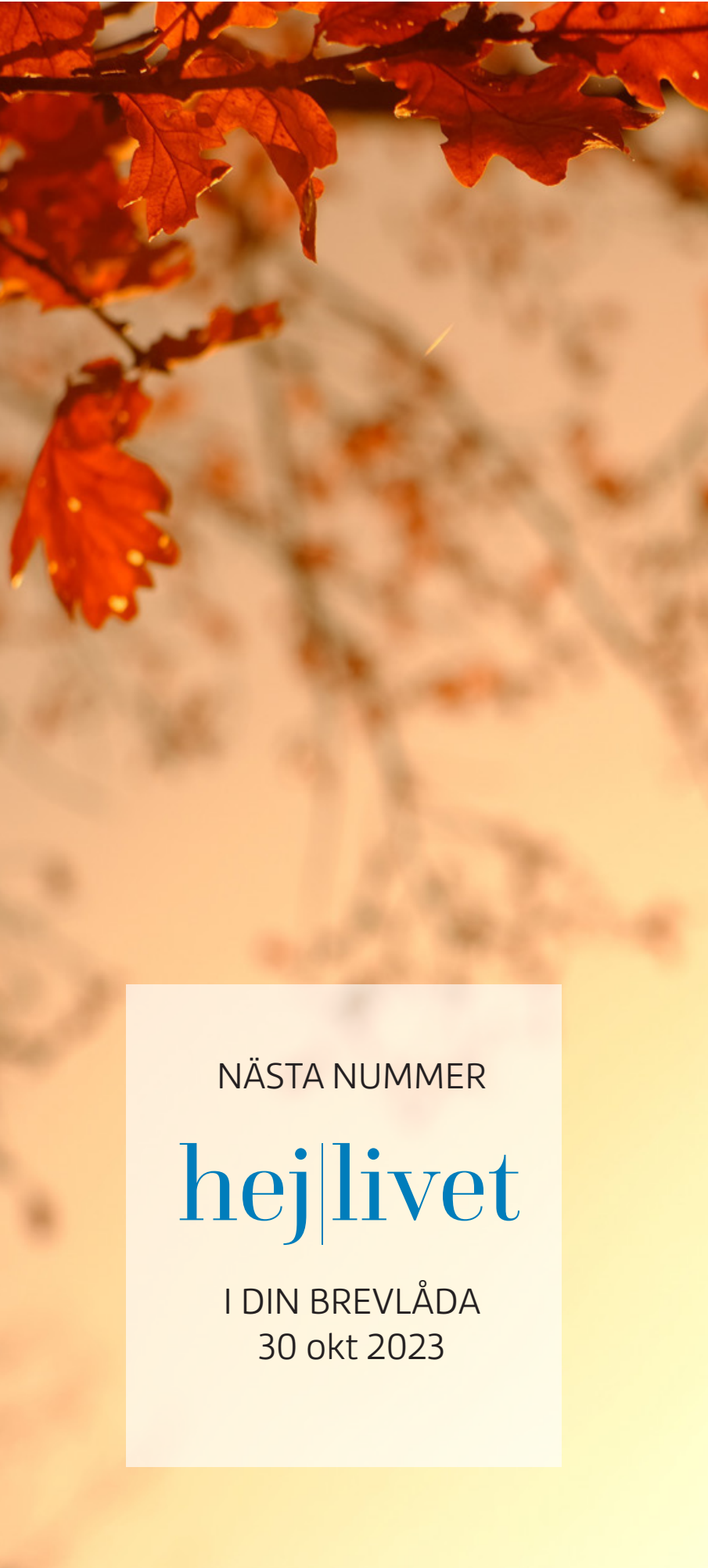
var mest musik och föreningsverksamhet inom kultur och sport jag höll på med.

Efter det kanske man kan säga att det var klyschan tur, timing och talang som föll in då jag på grund av av min föreningsaktivitet fick frågan att arbeta med musikverksamhet på ett studieförbund. Kunde det passa bättre eller? Nej verkligen inte och då kommer vi tillbaka till rubriken och att det gäller att ge tillbaka om man får förmånen att jobba med det man tycker om. Det blev 29 år på Studieförbundet i Norrköping och tusentals nya timmar med att styra upp möjligheter för andra att kunna få tillgång till musik, kultur och folkbildning.

Sedan var det detta med "Karnevalen" i Norrköping. Det finns en koppling till där, då jag nu ännu en gång fått förmånen och ansvaret att jobba med något jag och många andra tycker är kul, det vill säga olika arrangemang, event och möjligheter till möten som både skapar glädje, trygghet och en bra stad för människor och företag. Sedan januari 2023 jobbar jag som Evenemangskoordinator på Norrköpings kommun och ett av projekten jag får jobba med är Karnevalen eller Augustifesten som den heter nu. Livet går vidare.

Patrik Hyberts

Evenemangskoordinator på Norrköpings kommun

NÄSTA NUMMER

hej|livet

I DIN BREVLÅDA
30 okt 2023

Hej där!

OLA BRÅNÄS

Ola jobbar som övergripande projektledare i Inre hamnen.

Vad är det för spännande som hänt nere i Inre hamnen?

– Inre hamnen är ett jättestor projekt där vi bygger en ny innerstadsdel. Kommunen har drivit planering av området sedan mer än tio år tillbaka i tiden och med fysisk utbyggnad sedan 2019. Nu är marken sanerad, ny kaj är på plats och kanaler har anlagts in i området som nu är fyllda med vatten. Under sommaren inviger vi en ny gång- och cykelbro, Varvsparken, bad och bryggor. Då kan vi också äntligen välkomna Norrköpingsborna att få ett första smakprov av Inre hamnen när de här delarna blir möjliga att besöka.

Vad händer här näst i projektet – vad får vi se?

– Parallellt med de anläggningar som kommunen bygger så är bostadsproduktionen i full gång. Sju tomter har haft byggstart och de första invånarna planeras flytta in våren 2024. Vi kommer också påbörja utbyggnaden av nästa etapp av Inre hamnen. Totalt kommer Inre hamnen innehålla cirka 3 000 bostäder samt kontor, restauranger och andra verksamheter. Resan mot en ny del av innerstaden tar nu verklig form.

Om ...

NAMN: Ola Brånäs

GÖR: Projektledare, Inre hamnen

BOR: I Åby